

Professor Gordan Kalajdziev, Ph.D.<sup>17</sup>

## UNLAWFUL EVIDENCE IN THE CRIMINAL PROCEDURE

1.02 Review Article  
UDK 343.14:343.41-027.21

### Abstract

At the time when the exclusion of the evidence obtained unlawfully was introduced as a rule in domestic law, the issue of the scope of this principle ban was inevitable. Namely, in comparative and international law, there are a number of exceptions to this rule, which establish a certain balance between the desire for legality and the rule of law in the functioning of the criminal justice system which requires the defendants to act in a fair and equitable manner, with full respect for human rights and freedoms, which is not only the interest of the individual, but is a general social interest, but at the same time the society is also interested in condemning the perpetrators of criminal acts and does not approve the release of the perpetrators of severe edge cases marginal violations of the rights or the rules, especially if the damage can not be attributed to the state.

**Key words:** evidence, human rights, rule of law, judiciary.

<sup>17</sup> Professor at the Faculty of Law "Justinian Primus" in Skopje.

Dragan Novosel<sup>1</sup>

## KORIŠTENJE KLASIFICIRANIH PODATAKA U KAZNENOM POSTUPKU - ISKUSTVA I NAČIN RADA U REPUBLICI HRVATSKOJ

1.02 Прегледна научна статија  
УДК 343.1:35.038.8 (497.5)

### Abstrakt

*Analizirajući sadržaj Zakona o tajnosti podataka može se bez ikakve dvojbe tvrditi da je donesen s ciljem da se zaštita tajnih podataka i način rukovanja s tim podacima uredi u skladu s standardima koji se primjenjuju na području vojne i državne sigurnosti. Sve u tom Zakonu to pokazuje, od toga da se podaci razlikuju kao klasificirani i neklasificirani iz čega proizlazi da drugih podataka koje upotrebljavamo u redovnom životu i radu ne bi trebalo biti, do toga da zakonodavac u suštini nije riješio postupanje i način rada s tajnim podacima drugih državnih tijela i pravnih osoba s javnim ovlastima.*

**Ključne riječi:** klasificiranih podataka, republika Hrvatska, zakon o tajnosti podataka.

### 1. Uvodno

Zakonom o tajnosti podataka (NN 79/07, 86/12) utvrđuje se pojam klasificiranih i neklasificiranih podataka, stupnjevi tajnosti, postupak klasifikacije i deklasifikacije podataka, pristup klasificiranim i neklasificiranim podacima i njihova zaštita. Analizirajući sadržaj Zakona o tajnosti podataka može se bez ikakve dvojbe tvrditi da je donesen s ciljem da se zaštita tajnih podataka i način rukovanja s tim podacima uredi u skladu s standardima koji se primjenjuju na području vojne i državne sigurnosti. Sve u tom Zakonu to pokazuje, od toga da se podaci razlikuju kao klasificirani i neklasificirani iz čega proizlazi da drugih podataka koje upotrebljavamo u redovnom životu i radu ne bi trebalo biti, do toga da zakonodavac u suštini nije riješio postupanje i način rada s tajnim podacima drugih državnih tijela i pravnih osoba s javnim ovlastima. Naime, većina tih osoba po nekada ima u radu klasificirane podatke ali u pravilu njihovi podaci su samo podaci koji ne zahtijevaju bilo kakov poseban tretman i zaštitu.

Ta manjkavost u zakonu koji regulira koji su podaci tajni, zaštitu tajnosti i postupanje s tajnim podacima posebno dolazi do izražaja u kaznenom postupku. U samom postupku često prije otvaranja istrage ili istraživanja koristimo bez teškoća klasificirane podatke u skladu s Zakonom o tajnosti podataka, ali u kasnijim fazama, osobito na raspravi korištenje klasificiranih podataka kao dokaza je izuzetno složeno, kako obzirom na odredbe Zakona o tajnosti podataka, tako i

<sup>1</sup> Bivši zamjenik Glavnog državnog odvjetnika RH

odredbe Zakona o kaznenom postupku ili bolje rečeno nedostatak tih odredbi u samom Zakonu o kaznenom postupku.

## 2. Zakon o tajnosti podataka i zabrana pristupa tim podacima osobama koje nemaju ovlasti

Člankom 18. Zakona o tajnosti podataka određeno je da pristup klasificiranim podacima imaju osobe kojima je to nužno za obavljanje poslova iz njihovog djelokruga. Koje su to osobe određeno je u Zakonu o tajnosti podataka. To su osobe koje imaju izdano Uvjerenje o obavljenoj sigurnosnoj provjeri (u daljnjem tekstu: certifikat) i osobe za koje je u samom Zakonu navedeno da im ne treba posebno odobrenje već taj pristup imaju po svom položaju. Člankom 20. Zakona o tajnosti podataka određeno je da pristup klasificiranim podacima bez certifikata imaju u okviru obavljanja poslova iz svog djelokruga; državni dužnosnici određeni odredbama Zakona o sustavu državne uprave, zastupnici u Hrvatskome saboru, pučki pravobranitelj, suci, Glavni državni odvjetnik, zamjenici Glavnog državnog odvjetnika, ravnatelj Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, te zamjenici ravnatelja Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta.

Osim gore navedenih osoba druge osobe bez dobivenog certifikata ne mogu pristupiti tim podacima, a ako im osoba koja raspolaže s tim podacima to omogućiti krši zakon. Dakle, Zakon o tajnosti podataka je određen i ne ostavlja nikakve sumnje, tko nema certifikat ili nije na položaju na kojem ima pristup bez posebnog certificiranja, ne može pristupiti podacima koji su klasificirani kao „VRLO TAJNO“, „TAJNO“ i „POVJERLJIVO“. Posljedično tomu ako mu osoba koja je vlasnik klasificiranih podataka ili koja je temeljem tog Zakona ostvarila pristup (dobila na uvid te podatke) učini dostupnim te podatke čini time kazneno djelo odavanja tajnih podataka iz članka 347. kaznenog zakona.

Zakon o tajnosti podataka provodi se dosljedno u državnom odvjetništvu i svi županijski i općinski državni odvjetnici i njihovi zamjenici, savjetnici te dio službenika kako bi redovito mogli obavljati svoju dužnost imaju certifikat. Naime, tijekom rada, osobito dežurstva uvijek je moguće da se ukaže potreba za pristup tajnim podacima.

Za pristup podacima koji su klasificirani stupnjem tajnosti „OGRANIČENO“ nije potreban certifikat i u državnom odvjetništvu pristup tim podacima imaju oni dužnosnici i zaposlenici koji su zaduženi tim predmetima ili kojima je to potrebno radi obavljanja redovnih poslova. Te osobe koje rade s podacima koji su klasificirani stupnjem tajnosti „OGRANIČENO“ imaju dužnost čuvanja tajne.

Situacija s odvjetnicima koji u kaznenom postupku sudjeluju kao branitelji ili opunomoćenici oštećenih u predmetima u kojima se kao dokaz pojavljuju klasificirani podaci je drukčija. Odvjetnici bi istina, ako se Zakon o tajnosti podataka tumači gramatički mogli dobiti certifikat, ali Zakon o kaznenom postupku to od njih ne traži. Također nije moguće tražiti od okrivljenika da za branitelja uzme odvjetnika koji ima certifikat. Ustavno i konvencijsko pravo je neupitno i pravo okrivljene na izbor branitelja se ne može ograničiti. Rješenje bi bilo da svi odvjetnici imaju certifikat, ali to se od njih bez propisane obveze ne

može tražiti. Ograničenje prava na izbor branitelja samo na odvjetnike koji imaju certifikat bilo bi povreda prava na obranu.<sup>2</sup>

Teškoće u praksi se javljaju zbog podnormiranosti. Zakon o kaznenom postupku u vezi pristupa tajnim podacima i njihovog korištenja ima samo dvije odredbe. Člankom 183. stavak 4. Zakona o kaznenom postupku određeno je da se uvid u podatke koji su tajni odobrava u skladu s odredbama tog i posebnog zakona, kod toga se misli na Zakon o tajnosti podataka. Člankom 264. stavak 1. Zakona o kaznenom postupku određuje se da državna tijela mogu uskratiti pokazivanje i predaju svojih spisa i isprava, ako se radi o tajnom podatku prema posebnom zakonu (klasificirani podatak). Odredba stavka 3. se odnosi na deklasifikaciju. Po ovoj odredbi odluku o deklasificiranju podatka donosi državno tijelo na zahtjev državnog odvjetnika ili suda. Što u slučaju ako državno tijelo odbije deklasificirati tajni podatak koji bi trebao biti dokaz u postupku Zakonom o kaznenom postupku nije riješeno.

Dakle, Zakon o kaznenom postupku ne rješava pitanje pristupa tajnim podacima koji nisu deklasificirani, odnosno on se u tom dijelu poziva na Zakon o tajnosti podataka. Prema Zakonu o tajnim podacima oni se ne mogu dati na uvid sudionicima u postupku koji nemaju certifikat. Ukoliko razmotrimo navedene odredbe, te posebno pojedine odredbe Zakona o tajnosti podataka, kao i prava državnih tijela da uskrate pokazivanje i predaju svojih isprava i spisa ako se radi o tajnom podatku prema posebnom zakonu (klasificirani podatak) evidentno je da se klasificirani podaci ne mogu dati na uvid ili kopirati osobi koja nema certifikat, i samim time u suštini se ne mogu bez deklasifikacije koristiti kao dokaz u postupku.

## 3. Način postupanja s klasificiranim podacima

Zakon o kaznenom postupku razlikuje podatke koji su klasificirani i podatke koji se odnose na poslovanje pravnih osoba (poslovna tajna). Pravne osobe mogu tražiti da se ne objavljuju podaci koji se odnose na njihovo poslovanje. U tom slučaju odluku o objavljivanju tih podataka donosi rješenjem sudac istrage ili sud pred kojim se vodi rasprava na obrazloženi prijedlog državnog odvjetnika.

Podatke koji su tajni (klasificirani) prema odredbama Zakona o tajnosti podataka i gore citiranoj odredbi članka 183. stavak 4. Zakona o kaznenom postupku bez dopuštenja vlasnika podatka (deklasifikacije) državni odvjetnik ili sud ne može dati na uvid ili napraviti njegovu preslike osobi koja nema certifikat.

O tome da li će izvršiti deklasifikaciju odlučuje vlasnik podatka i protiv njegove odluke nije dopuštena žalba. Ukoliko bi podatak bio klasificiran a njime se prikriva kazneno djelo, zlorporaba ili druga nezakonita radnja primjenjuje se članak 3. Zakona o tajnosti podataka kojim je određeno da se klasificiranim podatkom ne može se proglasiti podatak radi prikrivanja kaznenog djela,

<sup>2</sup> Ustav Republika Hrvatske u članku 29. stavku 2. alineji 4. navodi da u slučaju sumnje ili optužbe zbog kaznjivog djela osumnjičenik, okrivljenik ili optuženik ima pravo da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru. To isto pravo garantira se i člankom 6. stavkom 2. točkom c. Europske Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

prekoračenja ili zlouporabe ovlasti te drugih oblika nezakonitog postupanja u državnim tijelima, pa se dakle u tom slučaju ne radi o klasificiranom podatku.

Prema već uhodanoj praksi u Republici Hrvatskoj uobičajeno je da se klasificirani podaci koji su ujedno i dokaz u kaznenom postupku deklasificiraju prije dostavljanja sudu, odnosno prije nego što se dopusti uvid u njih okrivljeniku i njegovom branitelju. Prema navedenoj odredbi članka 264. stavak 3. Zakona o kaznenom postupku odluku o deklasificiranju podatka donosi državno tijelo na zahtjev državnog odvjetnika ili suda.

### 3.1. Postupanje državnog odvjetništva s klasificiranim podacima

Imajući u vidu gore navedene odredbe o postupanju s klasificiranim podacima te okolnost da se uvijek traži deklasifikacija podataka koji su klasificirani prije nego što se u njih dopusti uvid obrani ili prije dostavljanja sudu, to je Poslovnikom državnog odvjetništva propisano postupanje državnog odvjetništva s klasificiranim podacima, kao i postupak u slučaju ako je taj podatak ujedno i dokaz u postupku.

Člankom 67. stavak 1. do 3. Poslovnika državnog odvjetništva određeno je da se klasificirani podaci ne unose se u kaznene, građanske ili druge spise državnog odvjetništva već se zavisno od stupnja tajnosti kojim su klasificirani unose u upisnik »Vrlo tajno« ili »Tajno«. »Povjerljivo« i »Ograničeno«. Ovi spisi na omotu imaju naznačen stupanj tajnosti u skladu s posebnim zakonom. Na spisu iz ovih upisnika naznačuje se veza s kaznenim, građanskim ili drugim spisom, a također se i na tim spisima naznačuje veza sa spisom koji sadrži klasificirane podatke, osim ako to državni odvjetnik ne odredi drukčije. Kao što je to već rečeno te spise ili podatke državno odvjetništvo ne može učiniti dostupnim drugim osobama niti ih upotrijebiti u drugu svrhu od one za koju su klasificirani bez postupka deklasifikacije.

Ukoliko su ti spisi ili podaci potrebni u sudskom ili drugom postupku koji je javan, državno odvjetništvo mora od tijela koje je stavilo oznaku tajnosti (vlasnika podataka) zatražiti deklasifikaciju, odnosno tajne podatke može ako su za to ispunjeni uvjeti deklasificirati državni odvjetnik koji ih je klasificirao (članak 67. stavak 4. Poslovnika DO).

### 4. Posebne dokazne radnje i tajnost

Člankom 332. stavkom 1. Zakona o kaznenom postupku određeno je da ako se izvidi kaznenih djela ne bi mogli provesti na drugi način ili bi to bilo moguće samo uz nerazmjerne teškoće, na pisani obrazloženi zahtjev državnog odvjetnika, sudac istrage može protiv osobe za koju postoje osnovne sumnje da je sama počinila ili zajedno s drugim osobama sudjelovala u kaznenom djelu iz članka 334. Zakona<sup>3</sup>, pisanim, obrazloženim nalogom odrediti posebne dokazne radnje kojima se privremeno ograničavaju određena ustavna prava građana.

Sama priroda provođenja tih dokaznih radnji traži tajnost, jer ukoliko dođe do proboja tajnosti prije ili u tijeku provođenja one su osuđene na neuspjeh. Stoga

<sup>3</sup> U članku 334. Zakona o kaznenom postupku dan je katalog djela za koja se mogu provoditi posebne dokazne radnje.

početno prilikom zahtijevanja izdavanja naloga od strane suda državni odvjetnik klasificira ta pismena, te radnje su tajne tijekom davanja naloga i kasnije tijekom provedbe. Dakle, one su klasificirane i nikome tko nije ovlašten ne može se dozvoliti pristup.

Drugo je nakon prestanka provođenja naložene dokazne radnje, osim u pogledu zaštite privatnosti drugih osoba, zaštite prikrivenih istražitelja ili pouzdanika, snimke i drugi podaci koji se odnose na kazneno djelo radi čijeg su dokazivanja određene su u suštini dokaz kao bilo koji drugi dokaz i ni na koji način ne može nastati šteta za interese postupka, odnosno šteta za vrijednosti propisane u člancima 6., 7., 8. i 9. Zakona o tajnosti podataka ako se one deklasificiraju.

Stoga je uobičajena praksa u kojoj nema izuzetaka da se zatraži i provede deklasifikacija tih podataka. Dakle, državni je odvjetnik dužan prije davanja na uvid osumnjičeniku ili dostavljanja sudu snimke, zapisa i dokumentacije o posebnoj dokaznoj radnji izvršiti deklasifikaciju ili zatražiti od policije deklasifikaciju. Nakon provedene deklasifikacije dokazi koji su pribavljeni posebnom dokaznom radnjom izvode se na isti način kao i bilo koji drugi dokazi.

### 5. Postupak deklasifikacije posebnih dokaznih radnji

Zakon o tajnosti podataka određuje da je za vrijeme važenja stupnja tajnosti podatka, vlasnik podatka ovlašten izvršiti deklasifikaciju podatka. Tko je u suštini vlasnik klasificiranih podataka koji su nastali provođenjem posebnih dokaznih radnji u praksi nije raščišćeno iz jednostavnog razloga što u samom postupku deklasifikacije nema teškoća. Iako, tajni (klasificirani) spis povodom zahtjeva za izdavanje naloga početno formira državni odvjetnik prije traženja naloga od suca istrage, nakon čega sudac istrage po primitku zahtjeva odlučuje o izdavanju naloga kojeg zatim provodi policija uobičajeno je da državni odvjetnik zatraži od policije deklasifikaciju sadržaja podataka koji su nastali provođenjem ovih radnji (audio, audio-video zapisa i dr.), jer posebne dokazne radnje provodi policija.

Samom odlukom o deklasifikaciji podatka se utvrđuje prestanak postojanja razloga zbog kojih je određen podatak klasificiran odgovarajućim stupnjem tajnosti, nakon toga podatak postaje neklasificiran s ograničenom uporabom samo u službene svrhe u ovom slučaju za potrebe kaznenog postupka.

### 6. Način korištenja dokaza koji su pribavljeni posebnim dokaznim radnjama

Nakon što je izvršena deklasifikacija državni odvjetnik po preslušavanjem ili pregledom tih sadržaja odlučuje koji dio mu je potreban kao dokaz u postupku. Praksa pokazuje kako je kod pojedinih oblika posebnih dokaznih radnji većina prikupljenih podataka irelevantna za kazneni postupak. Kada je u pitanju na primjer dokazna radnja nadzora i tehničkog snimanja telefonskih razgovora i drugih komunikacija na daljinu mali dio tih audio zapisa se može koristiti kao dokaz, a sve drugo se odnosi na komunikaciju koja nije predmet postupka. To je posebno često u slučaju praćena telefonskih razgovora preko fiksnih linija kada se

snime i razgovori drugih osoba koje koriste taj telefonski priključak, a koje ni na koji način nisu umiješane u kazneni postupak.

Člankom 338. stavak 2. do 4. Zakona o kaznenom postupku propisan je način postupanja kako bi se sačuvala privatnost drugih osoba i ujedno kao dokazi iz sadržaja posebnih dokaznih radnji koristili na raspravi samo oni dijelovi zapisa koji se odnose na taj postupak. Kao što je to već rečeno rasprava je prilikom izvođenja ovih dokaza u pravilu javna kao i kad se izvode bilo koji drugi dokazi.

Prema odredbi stavka 2. ovog članka cjelovita snimka, zapis i dokumentacija čuvaju se zapečaćeni u državnom odvjetništvu. Zakon određuje da kad je to s obzirom na okolnosti moguće, da na prijedlog državnog odvjetnika sudac istrage nalože da se za spis predmeta izdvoje samo oni dijelovi snimke, zapisa i dokumentacije koji se odnose na taj kazneni postupak.<sup>4</sup>

Danas je uobičajeno da se takovo izdvajanje vrši nakon čega državni odvjetnik dostavlja sucu istrage obrazloženi prijedlog u kojem se točno definira dio sadržaja snimke koji misli koristiti u postupku, te cjelovitu snimku koju će sudac istrage vratiti nakon što izdvoji dio snimke koji se odnosi na taj kazneni postupak. Ukoliko sudac istrage ocijeni da su izdvojeni dijelovi cjelina, koja je sama za sebe dokaz izdvajanje provodi pod njegovim nadzorom stručni pomoćnik. Važno je napomenuti kako se ne izdvajaju pojedine rečenice ili fragmenti razgovora nego razgovori kao cjeline. Dakle ako na snimci imamo razgovore okrivljenika s članovima porodice, prijateljima, ili neki drugi razgovor koji je nebitan za postupak ti se razgovori neće izdvojiti. Izdvaja se razgovor koji je dokaz u postupku u cjelini.

Potrebno je napomenuti kako državni odvjetniku ima obvezu u skladu s člankom 9. stavak 2. Zakona o kaznenom postupku s jednakom pažnjom prikupljati podatke o krivnji i nedužnosti okrivljenika, on je dakle, dužan predložiti sudu i one dijelove snimke (razgovore) koji idu u korist okrivljeniku. Dakle, u postupku izdvajanja državni odvjetnik je dužan izdvojiti i razgovore koji idu u korist okrivljenika. Iako državni odvjetnik ima tu dužnost zakonom je propisana mogućnost okrivljenika da se upozna sa cjelovitim sadržajem snimke. Prema stavku 4. ovog članka na zahtjev okrivljenika državni odvjetnik će mu odmah omogućiti reprodukciju snimke, ili uvid u zapis ili dokumentaciju. Nakon što je provedena reprodukcija ili uvid u zapis ili dokumentaciju, okrivljenik može na raspravi predložiti da se pojedini dijelovi ili cjelovita snimka, zapis ili dokumentacija reproducira ili pročita.

### 7. Slučajni dokaz – članak 335. stavak 6. ZKP

Prema odredbi članka 338. stavak 1. Zakona o kaznenom postupku snimke, isprave i predmeti pribavljeni provedbom posebnih dokaznih radnji iz članka 332. stavka 1. Zakona o kaznenom postupku, mogu se koristiti kao dokaz samo

<sup>4</sup> Člankom 335. stavkom 4. Zakona o kaznenom postupku je određeno da ako državni odvjetnik odustane od kaznenog progona, odnosno ako podaci i obavijesti pribavljeni primjenom poduzetih radnji nisu potrebni za kazneni postupak, uništiti će se pod nadzorom suca istrage, koji će o tome sastaviti posebni zapisnik.

u postupku protiv osobe u odnosu na koju su posebne dokazne radnje naložene. Izuzetak je naveden u članku 335. stavak 6. Zakona o kaznenom postupku.

Člankom 335. stavkom 6. Zakona o kaznenom postupku propisano je da ako se prilikom poduzimanja posebnih dokaznih radnji iz članka 332. stavka 1. Zakona o kaznenom postupku zabilježe podaci i obavijesti koji upućuju na neko drugo kazneno djelo i počinitelja iz članka 334. Zakona o kaznenom postupku, taj dio snimke će se prepisati i dostaviti državnom odvjetniku i može se upotrijebiti kao dokaz u postupku za to kazneno djelo.

To je izmjena u odnosu na ranije odredbe procesnog zakona po kojima je tako prepisana snimka bila samo inicijalni podatak na temelju kojeg je državni odvjetnik u odnosu na to drugo djelo mogao tražiti provođenje posebnih dokaznih radnji. Iskustvo pokazuje kako takove naknadno tražene dokazne radnje rijetko ili skoro nikada nisu davale rezultate a često je snimljeni razgovor sam uz druge dokaze bio dovoljan za pokretanje postupka. Kako se u pravilu radi o teškim kaznenim djelima ili djelima kojima se ugrožava zajednica u cjelini to je izmjenom zakona omogućeno da se taj razgovor do kojeg se je došlo provođenjem posebnih dokaznih radnji u odnosu na drugo djela i često na drugu osobu može koristiti.

### 8. Dokazni postupak i klasificirani podaci

Sve gore navedeno ukazuje kako Zakon o kaznenom postupku polazi od pretpostavke da će biti izvršena deklasifikacija tajnih (klasificiranih) podataka prije nego što se izvedu kao dokaz na raspravi, odnosno da će se primijeniti članak 3. Zakona o tajnosti podataka ako oni ne bi bili deklasificirani, a očito je da se odnose na izvršeno kazneno djelo ili zlouporabu položaja i da su iz tog razloga klasificirani.

Kada se radi o klasificiranim podacima do kojih se je došlo provođenjem posebnih dokaznih radnji i koji su dokaz u postupku nakon izvršene deklasifikacije ti dokazi se izvode kao bilo koji drugi dokazi, dakle na javnoj raspravi osim u slučaju ako su ispunjeni zakonski uvjeti da se isključi javnost. Javnost se isključuje u skladu s člankom 388. stavak 1. Zakona o kaznenom postupku, većinom zbog zaštite osobnog ili obiteljskog života optuženika, žrtve, oštećenika ili drugog sudionika u postupku. Također ako se radi o podacima koji su deklasificirani samo i isključivo za potrebe dokazivanja u kaznenom postupku a radi se o podacima važnim za zaštitu sigurnosti i obrane Republike Hrvatske na toj raspravi se isključuje javnost.

Moguće je zamisliti situaciju da se na raspravi izvodi dokaz klasificiranim podatkom. To je situacija u kojoj i okrivljenik i branitelj imaju certifikat, naravno certifikat mora imati županijski ili općinski državni odvjetnik. Kako je rečeno sudac ne mora imati certifikat, a također certifikat ne mora imati Ravnatelj Uskoka ili njegov zamjenik ako oni zastupaju optužnicu. Međutim u stvarnosti se to ne događa.

Mogući su slučajevi u kojima zaštita sigurnosti i obrane Republike Hrvatske preteže nad interesima kaznenog postupka i u kojima državno tijelo koje je vlasnik podatka ne bi deklasificirao podatak. Dosadašnja praksa pokazuje kako

se to ne događa u slučajevima počinjenja teških kaznenih djela, ali u drugim slučajevima počinjenja lakših kaznenih djela to je moguće. Konačno i odredba članka 284. ZKP na to upućuje. Po ovoj odredbi ne može se ispitati kao svjedok osoba koja bi svojim iskazom povrijedila zakonom ustanovljenu obvezu čuvanja tajnosti podataka, dok je nadležno tijelo ne oslobodi te obveze. Nema sankcije ako nadležno tijelo ne oslobodi svjedoka obveze čuvanja tajnosti, kao što nema sankcije ako nadležno tijelo ne deklasificira tajni podatak. Kao što je rečeno u praksi se to ne događa, ali ove odredbe su nužne da bi se u ekstremnim slučajevima zaštitila sigurnost i obrana Republike Hrvatske.

### 9. Digitalni-elektronski dokazi

Rezultati posebnih dokaznih radnji su u pravilu u digitalnom obliku, dakle oni su ujedno i digitalni dokaz. Pojam digitalnog dokaza u digitalnoj forenzičkoj nauci obuhvaća kompjuterski uskladištene i generirane dokaze, digitalni audio i video signal, zapis sa mobilnog telefona, zapis sa digitalnog fax uređaja ili drugih digitalnih uređaja.

U Zakonu o kaznenom postupku se koristi pojam elektronskih (digitalnih) dokaza (čl. 331. ZKP) koji se može preklapati sa pojmom računalnih podataka, jer računala podatke obrađuju na digitalnoj razini kada se isti koriste za utvrđivanje odnosno dokazivanje neke činjenice (doc. dr. sc. Željko Karas, profesor visoke Policijske škole u Zagrebu). Osnovno je pitanje kod korištenja ovih dokaza njihova autentičnost. Digitalni podatak predstavlja samo sekvencu bitova i ne posjeduje neka očita svojstva koja bi ukazala na autentičnost ili porijeklo informacija. Podatke u digitalnom obliku je lako mijenjati. U novije vrijeme cijelo jedno područje forenzike, to jest digitalna forenzika bavi se pitanjem autentičnosti digitalnih podataka koje je izuzetno složeno.

Sam Zakon o krivičnom postupku u članku 331. samo navodi da ako drukčije nije propisano elektronički (digitalni) dokaz pribavlja se primjenom odredaba članka 257., 262. i 263. toga Zakona, dakle pretragom, privremenim oduzimanjem i pretragom računala. U samom Zakonu o krivičnom postupku nema posebnih odredbi o drugim načinima pribavljanja ovih dokaza, ali kako su rezultati posebnih dokaznih radnji u pravilu u digitalnom obliku to je očito zakonodavac mislio na ovaj, te na neke druge načine pribavljanja digitalnih dokaza (snimke ispitivanja i slično).

### 10. Zaključno

U postupku nemamo teškoća što se tiče dokazivanja kada su u pitanju klasificirani podaci. Ti podaci se u pravilu deklasificiraju. Nije bilo slučajeva da bi državno tijelo uskratilo te podatke i pretpostavljam da bi u slučaju uskrate državni odvjetnik predložio sudu da se ispita da li je podatak klasificiran protivno članku 3. Zakona o tajnosti podataka. Eventualno bi se u praksi mogle pojaviti poteškoće ako bi se radilo o tajnim podacima od vitalnog interesa za državu, koji se ne mogu deklasificirati, a branitelj i okrivljenik nemaju certifikat. Takav slučaj do sada nismo imali, u dosadašnjim slučajevima i kada se je radilo o podacima koji

su bili od značaja za sigurnost države oni su deklasificirani i rasprava je bila tajna.

### Literatura:

- Krapac D. (2012) Kazneno procesno pravo: Institucije, Zagreb: Narodne novine.  
 Pavišić B. (2011) Komentar zakona o kaznenom postupku, Rijeka: Dušević i Kršovnik  
 Gluščić S. (2011) Pravni standardi i istražne djelatnosti policije u prethodnom kaznenom postupku, Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova  
 Rudolph J. Peritz: Računalni podaci i njihova pouzdanost: Potreba za utvrđivanjem vjerodostojnosti poslovne dokumentacije temeljem federalnih pravila o dokazima.

Dragan Novosel<sup>5</sup>

USE OF CLASSIFIED DATA IN THE CRIMINAL PROCEDURE  
- EXPERIENCES AND METHOD OF WORK IN THE  
REPUBLIC OF CROATIA

1.02 Review Article  
UDK 343.1:35.038.8 (497.5)

**Abstract**

Analyzing the content of the Data Secrecy Act can be without any doubt stated that it was adopted with a view to protecting the confidentiality of data and the manner of handling it with these data in accordance with the standards applicable in the field of military and state security. Everything in this law shows that the data are classified as classified and unclassified, and that the other data we use in regular life and work should not be that the legislator in essence has not solved the treatment and manner of working with the secret data other state bodies and legal persons with public authority.

**Key words:** classified data, law on secrecy of data, republic of Croatia.

<sup>5</sup> Former Deputy State Attorney General of the Republic of Croatia

проф. д-р Беса Арифџи<sup>1</sup>

УПОТРЕБАТА НА НЕЗАКОНСКО СОЗДАДЕНИТЕ ДОКАЗИ ВО  
КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА – ВАЖНОСТА НА ЈАВНИОТ ИНТЕРЕС  
КАКО КРИТЕРИУМ ЗА ОЦЕНУВАЊЕ НА ДОКАЗИТЕ

1.02 Прегледна научна статија  
УДК 343.14:35.07 (497.7)

**Апстракт**

*Овој труд има за цел да ги анализира законските решенија во однос на употребата на докази создадени на незаконски начин, осврнувајќи се пред сè на членот 12 на Законот за кривична постапка на РМ. Исто така, трудот ќе ја анализира и судската пракса во однос на оваа прашање, осврнувајќи се особено во Пресудата на Апелациониот суд во Скопје во однос на предметот „Шпион“. Трудот исто така ќе направи кратка анализа на практиката на Европскиот суд за човекови права во однос на ова прашање и ќе се осврне на предметите: Шенг против Швајцарија, Кан против Велика Британија, Биков против Русија и неколку други случаи. Трудот посебно ќе ја анализира важноста на начелото на јавен интерес во однос на објавувањето на неовластени снимки, како и на нивната употреба како докажен материјал во кривичната постапка. Трудот ќе даде препораки како да се надмине новонастанатата ситуација во однос на овие докази во Република Македонија. Имајќи го предвид особено рефератот на Претседателот на Врховниот суд на РМ во однос на употребата на незаконски создадените докази во кривичната постапка.*

**Клучни зборови:** докази, кривична постапка, ЕСЧП, правично судење.

**Вовед**

Начелото на правично судење е едно од суштинските права на човекот кое се гарантира со низа меѓународни документи. Ова начело е содржано и во членот 6 на Европската конвенција за човековите права во чие спроведување суштествена улога игра Европскиот суд за човекови права (во понатамошниот текст ЕСЧП). Овој суд досега има добро воспоставена пракса во однос на употребата на доказите создадени на незаконит начин. Преку повеќе случаи кои биле покренати пред овој Суд, оваа пракса еволуирала и се изградила во начело кое му дава предност на јавниот интерес при одлучувањето за незаконитоста на доказите и за нивното влијание во правичноста на постапката.

Во Република Македонија исто така има воспоставена пракса во однос на ова прашање. Имало случаи каде незаконски создадените докази биле

<sup>1</sup> Вонреден професор по казнено право и криминологија, Правен факултет, Универзитетот на Југоисточна Европа, Илинденска 335, 1200 Тетово, b.arifi@seeu.edu.mk.